

Základy pedagogickej metodológie

Milan Kubiатko

Ciele predmetu

- Základné informácie o pedagogickom výskume
- Kvantitatívny a kvalitatívny výskum
- Metódy výskumu
- Metódy vyhodnocovania
- Zobrazovanie dát

Metódy hodnotenia

- seminárna práca
- výskumná sonda – odovzdanie v elektronickej podobe
- odovzdanie do 15-teho ledna 2014
- rozsah: 7 - 10 strán (bez úvodnej strany a použitej literatúry)
- ukončenie - zápočet

Prečo tu chodiť?

- informácie k napísaniu seminárnej práce
- písanie záverečných prác
- bakalárske štátnice
- magisterské štátnice

Metodológia a metodika

Metodológia výskumu je vedná disciplína, ktorá skúma a opisuje plánovanie, organizáciu a realizáciu výskumu vrátane vyhodnotenia výskumných dát. Metodológia výskumu teda opisuje **viac než len výskumné metódy**. Zaoberá sa tým, čo robí výskumník pred vstupom do terénu (plánovanie výskumu), počas terénnej fázy výskumu (použitie výskumných metód) a po návrate z terénu (vyhodnocovanie a interpretácia dát získaných v teréne).

Metodológia a metodika

Metodika výskumu je súbor viacerých metód a postupov, ktoré používa výskumník v konkrétnom výskume.

Veda a výskum

- **Množstvo definícií** – obsah tvoria odlišné súvislosti, v ktorých sa používa
- sústava poznatkov, pozostávajúcich z racionálnych zdôvodnených a konzistentných výpovedí, ktoré sú formulované v prijateľnom jazyku vedy a sú overiteľné

Veda a výskum

Stránky vedy:

1. Ontologická – skúmajúca bytie sveta
2. Gnozeologická – teoreticko-poznávacie postupy, ktorými veda tvorí resp. získava poznatky
3. Systémová – systémová povaha vedy

Veda a výskum

Systemové hľadisko – také usporiadanie poznatkov, ktoré je možné ďalej rozvíjať, prehodnocovať a prekonávať

Výskum

- súhrnný názov pre vedeckú činnosť. Je to aktivita špecializovaných odborníkov s príslušným vzdelaním a kvalifikáciou s cieľom budovať vedecké teórie. Pri výskume sa používajú metódy na registráciu, spracovanie a vyhodnotenie skúmaných javov.

Výskum

Prieskum (sonda) je nižšia forma empirického skúmania, než je výskum. Jej cieľom je síce získať terénne dáta, ale nie budovať vedecké teórie. Taký je napríklad prieskum volebných preferencií voličov alebo prieskum trhu.

Typy výskumu

1. Základný výskum – zaoberá sa otázkami, nastolené v úsilí o nové poznatky.

Býva orientovaný na tvorbu zovšeobecniteľných záverov

Kliesni cestu k novým poznatkom, rozvíja samotné poznanie , teórie, ako aj spôsoby a cesty poznávanie.

Typy výskumov

2. Aplikovaný výskum – orientovaný na potreby praxe.

Využíva poznatky, ku ktorým sa dopracúva základný výskum a môže formulovať problémy, ktoré sa stávajú predmetom základného výskumu

Typy výskumov

3. Mapujúci výskum

Rezignácia na hlbší ponor do problematiky, len opisné zaznamenávanie problémov, postojov, vedomostí, bez hľadania vzťahov

Typy výskumov

Rozdelenie podľa zameranosti:

1. Teoretický - používa len teoretické metódy a teoretické explanácie, nepracuje s konkrétnymi dátami. Môže sa zaoberať teoretickými konštruktmi a konkrétnymi javmi edukačnej reality (t.j. praxe), ale nazerá na ne len z teoretického hľadiska a dospieva k záverom teoretického charakteru.

Typy výskumov

2. Empirický výskum je spôsob vedeckého skúmania, ktorého predmetom sú spravidla konkrétne javy edukačnej reality. Závery výskumu sú konkrétne zistenia, poznatky, ktoré bývajú často vyjadrené v podobe kvantitatívnych údajov.

Typy výskumov

3. Longitudinálny výskum sa realizuje v priebehu dlhšieho časového obdobia (napr. niekoľko rokov). Jeho účelom je sledovať vývinový proces určitého javu u subjektov v niekoľkých vekových stupňoch. Nevýhodou je dlhá doba skúmania a získania výsledkov.

Typy výskumov

4. Komparatívny výskum sa zaoberá porovnávaním vzdelávacích systémov, resp. ich čiastkových komponentov viacerých krajín. Jednotlivé komponenty, ktoré sa porovnávajú musia mať porovnateľné parametre, kritériá.

Typy výskumov

5. Akčný výskum - jeho účelom je bezprostredne zlepšovať či inak pozitívne ovplyvňovať nejaký komponent edukačnej praxe, obvykle školskej výučby. Je krátkodobý, zvyčajne realizovaný na malej vzorke žiakov. Navrhuje riešenia čiastkových problémov a pokúša sa ich ihneď zaviesť do praxe. Výhodou je, že reaguje na detailné problémy praxe, ktorými sa „skutočný“ výskum nezaoberá. Nevýhodou je to, že jeho výsledky sú použiteľné len pre skúmanú vzorku respondentov

Etika vo výskumnej práci

Etický kódex je súbor pravidiel, ktoré musí výskumník dodržať. Stanovuje ich príslušná stavovská organizácia. V USA je to American Educational Research Association (AERA) a vo Veľkej Británii British Educational Research Association (BERA). Etický kódex týchto asociácií je pomerne podrobný a zahrňuje všetky stránky výskumnej práce počnúc etapou, ktorá predchádza výskumu a končiac etapou po výskume (osobitnou zložkou sú zásady písania a publikovania).

Etika vo výskumnej práci

Pre naše potreby formulujeme tieto **minimálne etické zásady**:

- 1. Dobrovoľná účasť subjektov vo výskume.** Výskumník nesmie nútiť skúmané osoby do výskumu. Nesmie použiť formu otvoreného alebo skrytého nátlaku na to, aby získal ich súhlas s účasťou vo výskume. Skúmaná osoba má právo vystúpiť z výskumu bez toho, aby preto znášala prípadné následky.
- 2. Informovanie o výskume.** Výskumník musí zrozumiteľným spôsobom a v primeranom rozsahu informovať skúmané osoby o ich úlohe vo výskume a o časových a ďalších podmienkach, v ktorých bude výskum prebiehať. Bude ich informovať aj o tom, akým spôsobom budú údaje publikované.

Etika vo výskumnej práci

- 3. Poučený súhlas** je písomný dokument, ktorý podpisujú skúmaná osoba a výskumník pred začiatkom výskumu. Obsahuje základné údaje o výskume a o pôsobení skúmanej osoby v ňom. Skúmaná osoba svojím podpisom potvrdzuje súhlas s účasťou vo výskume za daných podmienok. V prípade skúmania detí a mládeže tento dokument podpisuje rodič alebo zákonný zástupca. Výskumník svojím podpisom potvrdzuje, že uvedené podmienky výskumu dodrží.
- 4. Neublížovanie.** Výskum musí prebiehať tak, aby u skúmaných osôb nedošlo k psychickému, prípadne k fyzickému ublíženiu skúmaných osôb. Nesmie dôjsť k nijakej forme ublížovania, ako je napríklad frustrácia, nadmerná únava alebo vyčerpanie.

Etika vo výskumnej práci

- 5. Požadovanie len takých informácií, ktoré nie sú v protiklade s etikou.** Výskumník nesmie požadovať od subjektov informácie, ktoré nie sú v súlade s etickými normami. Výskumník nesmie skúmaným osobám vnucovať otázky, ktorými explicitne alebo implicitne žiada spoločensky nevhodné správanie.
- 6. Zachovanie dôvernosti informácií o účastníkoch výskumu.** Výskumník musí považovať osobné údaje skúmaných osôb za dôverné a nesmie ich zverejňovať vo výskumnej správe alebo inom dokumente. Týka sa to napríklad nielen mena a priezviska skúmanej osoby, ale aj názvu inštitúcie. Ak výskumník potrebuje skúmané osoby označiť kvôli rozlíšeniu, pridelí im kód alebo pseudonym.
- 7. Korektné spracovanie dát výskumníkom.** Výskumník nesmie svoje výskumné údaje zámerne zmeniť, selektívne vypúšťať (vynechať) alebo dokonca vymýšľať. História vedy ukazuje, že veľká väčšina falšovateľov bola skôr či neskôr odhalená, čo výskumníkom zruinovalo ich reputáciu alebo ich pripravilo o akademické tituly (ak išlo o kvalifikačné práce).

Dva základné typy výskumu

Kvalitatívny a Kvantitatívny

Kvalitatívny

- Ide o hľadanie príčin a súvislosti vo svetoch jednotlivcov a následnú induktívnu predikciu smerujúcu k odpovediam na výskumné otázky
- Realizuje sa pomocou dlhšie a intenzívneho kontaktu s terénom alebo situáciou jedinca či skupiny jedincov

Kvalitatívny výskum

- Používajú sa metódy ako rozhovor, pozorovanie -> typy dát – prepisy dát z pozorovania, či nahrávania, fotografie, audiozáznamy, videozáznamy, denníky, úryvky z kníh...
- Snaha o izolovanie určitých tém
- Hlavnou úlohou je objasniť, ako sa ľudia v danom prostredí správajú

Výhody kvalitatívneho výskumu

- Podrobný popis
- Skúmanie fenoménu v prirodzenom prostredí
- Hľadá lokálne príčinné súvislosti
- Umožňuje navrhovať teórie
- Dobre reaguje na miestne situácie a podmienky

Nevýhody kvalitatívneho výskumu

- Získaná znalosť nemusí byť zovšeobecniteľná na inú situáciu a prostredie
- Výsledky sú ľahko ovplyvniteľné výskumníkom
- Analýzy dát a ich zber sú časovo náročné
- Je náročné testovať teórie
- Je náročné realizovať predikcie

Kvantitatívny výskum

- Hypoteticko-deduktívny charakter, má určitú chronológiu
 1. Teórie
 2. Hypotéza – vedecký predpoklad
 3. Operacionalizácia – čo potrebujeme zistiť
 4. Meranie – realizácia pozorovania
 5. Testovanie hypotézy – realizácia záverov
 6. Verifikácia – stiahnutie výsledku k testovaniu

Výhody kvantitatívneho výskumu

- Testovanie a validita teórií
- Relatívne rýchly a priamočiary zber dát
- Skúmanie veľkých skupín
- Zovšeobecnenie na populáciu
- Výsledky sú relatívne nezávislé od výskumníka
- Eliminácia rušivých premenných
- Vyjadrenie dát numericky
- Dáta sa dajú rýchlo matematicky spracovať

Nevýhody kvantitatívneho výskumu

- Teórie použité výskumníkom nemusia zodpovedať lokálnym zvláštnostiam
- Získaný poznatok môže byť príliš abstraktný a všeobecný pre priamu aplikáciu v miestnych podmienkach
- Výskumník je obmedzený reduktívnym spôsobom získavania dát